

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота магістра
з теми **ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ
УКРАЇНСЬКИХ ТЕКСТІВ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ ст.**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи F ukr1b-M18z
спеціальності 035. Філологія
(Українська мова і література)
Костюк Наталія
Володимирівна
Керівник: к.ф.н., доц.
Ладиняк Н.Б.
Рецензент: д.ф.н., проф.
Рарицький О. А.

Кам'янець-Подільський – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ Є. ГУЦАЛА ТА П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО...	10
1.1 Теоретичні аспекти дослідження публіцистичного стилю.....	10
1.2. Письменницька публіцистика (власне публіцистичний підстиль) як етико-естетичний феномен.....	24
1.3. Мовний портрет Є.Гуцала.....	26
1.4. Експресивні назви в публіцистиці Павла Загребельного.....	45
РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ ТА ЇЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПУБЛІЦИСТИЦІ.....	49
2.1. Теоретичні аспекти дослідження лексико-семантичного поля.....	49
2.2. Лексико-семантичне поле, його поняття, суть.....	55
РОЗДІЛ III. ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ПОЛІВ «УКРАЇНА» ТА «УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ».....	64
3.1. Лексико-семантичне поле «Україна».....	64
3.2. Лексико-семантичне поле «українська ментальність».....	68
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІЛЮСТРАЦІЙ.....	88

ВСТУП

Погляди лінгвістів на феномен мовної картини світу, на співвідношення складників «мова» і «нація» багато в чому спираються на філологічну концепцію В. фон Гумбольдта. Слово, за ним, є відбитком не самого предмета, а його чуттєвого образу, сформованого у процесі мовотворчого акту [12, С. 15], отже, «кожний народ засобами своєї мови створює особливу «картину світу», в якій відбивається душа народу, його психологічний склад, спосіб мислення» [5, С. 8]. Ця думка розкриває положення людини у світі дійсності, яка осмислюється, описується й систематизується у мовленнєвій свідомості особи. Таким чином, як зазначає Л. Ставицька, «стихія мови відкриває універсальний доступ до світу» [57, С. 15].

У слові – складній, багатоаспектній одиниці – репрезентовано одночасно реальну дійсність, думку, ментальність і мову. Кожне використання слова зумовлюється необхідністю виявити та реалізувати його значення як ту частину знань про світ чи інформацію про нього, що були набуті людиною у процесі її пізнавальної і суспільної діяльності та співвіднесені в мові з певним словесним знаком.

У зв'язку з цим людина як відтворювач мовних знаків стає центральною фігурою мови і, у першу чергу, його експресивно-образної системи.

Утворення незалежної Української держави, нові соціальні умови, породжені демократизацією суспільного життя та розвитком ринкової економіки, сприяли формуванню нової державної мовної політики, нового ставлення до мовного питання і навіть нового мовного смаку в суспільстві. Мова стала предметом політичних і громадянських інтересів, про неї вголос заговорили не тільки лінгвісти, письменники, освітяни, а й політики, історики, правознавці [4, С. 15].

Лібералізація норм літературної мови (ослаблення й розмивання певних стильових і стилістичних обмежень, збільшення варіантності мовних

одиниць і слововживання в цілому, розхитування мовностилістичних і правописних норм, масовий потік іншомовних слів, зростання в публіцистичному стилі авторських новотворів) може приводити вже не тільки й до сприятливих для літературної мови, а й до деструктивних для її нормативної основи наслідків, що сповільнюють темпи її шліфування і стають на заваді сприйняттю мовцями [4, С. 24].

До стихійних явищ насамперед належать «забруднення» української літературної мови як неминучий негативний наслідок розширення сфер її використання та кола її користувачів за рахунок тих, хто раніше нею не користувався, спілкуючись або українським просторіччям чи діалектом, або ж російською мовою, з одночасним ослабленням або й повною відсутністю його «редакторського» втручання в текст, попереднього його узгодження. Це зворотній бік демократизації літературної мови.

Масове проникнення, переміщення стилістично нижчих шарів і стильової тональності мови в комунікативні сфери виявляється як у межах стильового діапазону власне літературної мови (активізація елементів розмовного стилю поза його функційними сферами), так і в межах стильового діапазону національної мови в цілому (різка активізація в розмовному, художньому та публіцистичному стилях стилістично зниженої, вульгарної, жаргонної лексики та елементів різних структурних рівнів просторіччя, насамперед українсько-російського «суржику», і діалектної мови, різке підвищення питомої ваги англоамериканізмів у молодіжному сленгові, у професійній мові ряду галузей – інформатики, підприємництва, шоу-бізнесу) [63, С. 24].

Проблема розвитку української мови тепер, вже майже упродовж 28 років становлення української державності, так і залишається невирішеною, про що свідчить чергове роздування мовного питання перед кожними наступними парламентськими чи президентськими виборами. Тому єдиним розумним виходом із ситуації, що склалася, може стати, на нашу думку, одне – усвідомлення того факту, що мова є живим організмом, який постійно

змінюється і вдосконалюється відповідно вимогам життя, і тому вирішення цього питання неможливе без розуміння його взаємозв'язку з розбудовою держави в цілому.

Величезним досягненням демократизації нашого життя є те, що люди заговорили вільно, виражаючи публічно свої думки, своє розуміння предмета розмови, виявляючи свій характер, свою особистість. І все це виявляється в мовленні, зокрема в стилістиці, лексиці й синтаксисі. Зміни в суспільно-політичному і виробничо-економічному житті, які супроводжують розпад попередньої системи і вселяють надії на краще майбутнє, торкнулися кожного. Тому в мовленні звичними словами стали терміни, що раніше визначались у словниках як рідковживаними.

Загальновідомо, що лексична система мови динамічна, рухливіша, ніж інші системи, чутлива до суспільно-політичного життя носіїв мови і змін у ній. Як стверджують учені, протягом десятиріччя словниковий склад мови змінюється в середньому на 25 відсотків.

Особливості розвитку сучасного українського лексикону визначають тенденції якісних та кількісних змін його складу, які виявляють різноспрямовані, але водночас взаємозалежні процеси його поповнення новими номінаціями або вилучення його з номінацій, не відповідних норм суспільства чи новим вимогам мовних норм [24, С.3].

Лексика, лексичний склад мови суттєво відрізняються від інших розділів мовознавства. Ця відмінність полягає в безпосередньому зверненні до дійсності. Сучасний етап розвитку української мови позначений виникненням великої кількості новотворів. Активні процеси новотворення зумовлені як внутрішньомовними, так і кількома зовнішньомовними чинниками, серед яких можна виділити процеси глобалізації, зміну парадигми сприйняття соціальної дійсності, виникнення нових реалій життя і необхідність їх називання відповідними номінаціями. Лексико-семантична система мови істотно відрізняється від інших систем мови. Вона складається з неоднорідних елементів (слово-лексема, значення слова, сема). Вона є

синтезом основних смислових елементів та їхніх зв'язків і може бути названа синтезувальним, інтегрувальним рівнем; найбільш відкрита і постійно поповнюється новими одиницями. Ці специфічні риси лексико-семантичної системи пояснюються тим, що лексика є тією ділянкою, яка пов'язує мову з об'єктивною дійсністю, з суспільством [68, С.284].

Антропоцентрична концепція зумовила інтерес до індивідуально-художнього мовлення і на рівні прози, оскільки у системі мовних стилів художній прозі належить особливе місце. Художній текст є специфічним філологічним засобом осмислення буття, він твориться на основі психічного відображення пізнаного реального світу і є «засобом розвитку думки та самосвідомості» [47, С. 137]. Об'єктивна реальність світу, яка духовно осмислена автором, перебуває в основі змодельованої ним реальності.

Власне публіцистичний стиль досліджували О. Зарецький, О. Скрипник, Л. Мацько, О. Пономарів, Г. Онкович, Л. Туровська, В. Чабаненко, Н. Бойко, С. Караванський, а саме: визначення стилю, лексичних одиниць, okazіоналізмів, вживання термінів, неологізмів, експресивних назв.

Лексичний простір публіцистичних статей Є. Гуцала та Павла Загребельного заслуговує на увагу передусім як матеріал для спостереження процесів семантичного розвитку актуалізованої у ньому лексики та її асоціативних рядів, визначення типової лексико-семантичної сполучуваності, текстових зв'язків наскрізних мовних елементів.

На сьогодні розвиток мовознавства характеризується інтенсивними пошуками визначення теоретичних основ дослідження лексико-семантичного рівня, установлення його системно-структурних відношень між ними, а також функціональних одиниць різної підпорядкованості. Системно-структурні особливості лексико-семантичного рівня виявляються по-різному. Найпомітнішими вони є у семантичних полях. Однією з характерних рис, яка визначає розвиток сучасних теорій значення, є розширення сфери, об'єкта і джерел семантичних досліджень, де у якості об'єкта аналізу виступає

семантичне поле. Багато дослідників-мовознавців звертаються до цієї проблеми, а саме: Ф.Т. Жилко, Ф.О. Нікітіна, О.М. Рудаков, М.П. Кочерган, А.Л. Лисиченко, В.М. Русанівський.

Однак, поза увагою дослідників залишаються конкретні лексико-семантичні поля, у тім числі й лексико-семантичні поля «Україна» та «українська ментальність».

Лексико-семантичне поле тлумачиться в роботі як сукупність лексичних одиниць, об'єднаний спільністю змісту, що віддзеркалює поняттєву, предметну або функціональну необхідність позначуваних явищ.

Публіцистичні тексти Є. Гуцала та П. Загребельного як узірці власне публіцистичного підстилю української літературної мови кінця ХХ - початку ХХІ століття, зі стилістичного та лексико-семантичного погляду не розглядалися, з чого і впливає **актуальність** дослідження.

Мета дослідження полягає в тому, щоб показати мовностилістичні засоби створення публіцистичного стилю Є. Гуцала та П. Загребельного, з'ясувати суть поняття «лексико-семантичне поле», визначення ментальних лексико-семантичних полів «Україна» та «українська ментальність».

Поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) опрацювати, стисло оглянути літературу з теми;
- 2) з'ясувати ознаки публіцистичного тексту;
- 3) обґрунтувати та визначити власне публіцистичний текст як гіпертекстове утворення;
- 4) визначити теоретичні аспекти дослідження лексико-семантичного поля, його поняття, суть;
- 5) охарактеризувати засоби створення ментального лексико-семантичних полів «Україна» та «українська ментальність».

Об'єктом дослідження є власне публіцистичний підстиль, а саме: тексти статей Євгена Гуцала та Павла Загребельного.

Предметом дослідження став лексичний простір текстів автора.

Матеріалом дослідження обрані гострі науково-публіцистичні статті Є.Гуцала під загальною назвою «Ментальність орди», які вилилися його світоглядні концепти та культурно-історичні пошуки, завдяки чому читачі та науковці отримали змогу побачити в ньому не лише непересічного прозаїка та поета, видатного майстра українського слова, а й вдумливого і талановитого публіциста. Адже, письменницька публіцистика – справжнє слово художника, що збуджує і захоплює уяву та емоції читача, утверджує думку автора з великою чуттєвою силою. Статті були написані упродовж 1993-1995 років й опубліковані окремим виданням у 1995 році видавництвом «Просвіта» вже після смерті автора. Збірку складають статті: «Буслаєвщина, або ж не вздовж, а впоперек каменя» (1994), «Безодня, або ж Іван Грозний: «Все воры» (1994), «Ментальність орди, або ж Творення «Євроазійського простору» (1994), «Оргія, або ж ефект мухомора» (1994), «Гусячі багнети, або ж Г. Державін: «Поля и грады – стали гробы» (1994), «Знак Чечні», «Знак Хіви» (1995), «Раби рабів, або ж «Какую Россию мы потеряли?» (1995). Поштовхом до написання циклу послужила стаття відомого російського вченого академіка Д. Лихачева в журналі «Новый мир» «Нельзя уйти от самих себя...» (Историческое самосознание и культура России)».

У 2007 році видавничий дім «Києво-Могилянська академія» випустив у світ окремою книгою друге видання «Ментальність орди» зі вступним словом Лариси Масенко «Євразійський простір: погляд з України» [33, С.5 – 7]. Також залучена публіцистика П. Загребльного.

Методи дослідження. У роботі насамперед використовуємо **текстово-інтерпретаційний** метод, що дав змогу з'ясувати специфіку власне публіцистичних текстів; **функційно-стилістичний**, що уможливив аналіз семантичного, структурного, стилістичного й функціонального навантаження засобів і форм вираження індивідуально-авторського стилю в українському публіцистичному тексті. Допоміжними є методи **відбору** та **систематизації** лексичного матеріалу, **дистрибутивний** і **трансформаційний**.

Практичне значення роботи вбачається у тому, що її результати можуть бути використані на заняттях із лексикології та стилістики у закладах вищої освіти України, на уроках української мови у закладах середньої освіти, для лексикологічних досліджень, укладання словників мови письменників.

Проаналізовані форми та засоби репрезентації лексико-семантичних полів «Україна» та «Українська ментальність» сприятимуть поглибленню уявлення про специфіку сучасної публіцистики. А також можуть слугувати базою для вивчення мовної репрезентації особливостей світосприйняття письменників та їх індивідуального стилю.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювалися на студентській науковій конференції Кам'янець-Подільського національного університету (квітень 2019 р.) та на засіданні кафедри української мови (листопад 2019).

Структура дипломної роботи зумовлена загальною метою дослідження та поетапним розв'язанням конкретних завдань. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Основний зміст роботи. У вступі обґрунтовується актуальність теми, визначається мета та завдання праці, конкретизується предмет дослідження, характеризується практична цінність роботи, її новизна.

У першому розділі аналізуються теоретичні дослідження публіцистичного стилю, охарактеризовано мовний портрет Є. Гуцала.

У другому розділі описані засоби створення ментального лексико-семантичних полів «Україна» та «Українська ментальність».

У висновках узагальнюються основні результати роботи.

ВИСНОВКИ

У магістерському дослідженні дається теоретичне обґрунтування важливості й необхідності вивчення індивідуально-авторських особливостей публіцистичних текстів, які належать до власне публіцистичного підстилю. Це є одним із надійних джерел збагачення української літературної мови, фіксації мовних явищ, вивчення індивідуального стилю письменника.

Антропоцентричний підхід до вивчення мовних явищ переконливо доводить, що кожна людина відчуває навколишній світ через призму індивідуального світосприймання, у поєднанні з особливостями внутрішнього психічного стану, життєвих настанов тощо. Художній текст є специфічним філологічним засобом осмислення буття. Об'єктивна реальність світобудови перебуває в основі відтвореної автором реальності і втілюється в усій його мовній палітрі.

Публіцистика є ніби проміжною сферою художнього, ділового і наукового спілкування, вона синтезує в собі частину функцій, мовних ознак та засобів художнього, ділового, наукового стилів. Публіцистичний стиль розвивався при художньому, його історія та основні джерела пов'язані з історією художньої літератури, науки, української преси.

Україна переживає час, коли письменницька публіцистика вийшла на авансцену літературного життя. І зрозуміло чому: на прикладі кращих її здобутків кожен не з теорії, а із життєвої практики може переконувати, що це жанр оперативно влучних можливостей.

Починаючи з 60-х років, усе наполегливіше пробивалася публіцистика до повноти своєї значущості і правдивості й на власних національних теренах. Для чіткішого окреслення явища, про яке йдеться, назвімо такі уже хрестоматійні зразки письменницького слова останніх десятиріч, як «Феномен доби» В. Стуса, «Криниці моралі та духовна посуха» Б. Олійника, «Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала» Л. Костенко,

«Ментальність орди» Є. Гуцала, «Що ж ми за народ?» В. Яворівського, «Український шлях» П. Загребельного тощо.

Власне публіцистичний стиль досліджували О. Зарецький, О. Скрипник, Л. Мацько, О. Пономарів, Г. Онкович, Л. Туровська, В. Чабаненко, Н. Бойко, С. Караванський, а саме: визначення стилю, лексичних одиниць, okazіоналізмів, вживання термінів, неологізмів, експресивних назв.

Лексико-семантичне поле тлумачиться в роботі як сукупність лексичних одиниць, об'єднаний спільністю змісту, що віддзеркалює поняттєву, предметну або функційну необхідність позначуваних явищ.

Семантичне поле є такою системою, завдяки якій здійснюється вивчення семантичних змін у мові. Теорії поля більше ніж сто років, однак це не зменшує цікавості науковців до її дослідження. лексико-семантична система (структура) мови має колосальну кількість елементів і різних функціональних одиниць та поєднань. Велика кількість у мові і семантичних полі.

Творчість Є. Гуцала протягом останніх десятиліть досліджувалася Миколою Жулинським, Ларисою Масенко, Михайлом Слабошпицьким, Іваном Дзюбою.

Одними із найефективнішими засобами впливу в публіцистичному тексті є метафори. У творчості письменників досить багато різних тропів, які надають творам, мовленню емоційного забарвлення, багатства слова. Проте найпочесніше місце, на нашу думку, займає метафора.

Метафори Є. Гуцала мають індивідуальний характер, допомагають детальніше проаналізувати публіцистичний стиль автора.

Розгляд поданого матеріалу свідчить про широке й різноманітне використання семем на позначення лексико-семантичного поля «Україна», що дозволяє автору в кожному конкретному випадку відібрати такі слова, які найбільше відповідають певному фразовому оточенню, як з боку семантики, так і в стилістичному плані. Під час аналізу лексико-семантичного поля

«українська ментальність» у публіцистичних статтях Є. Гуцала увага приділялася варіативності мовних засобів вираження. Найбільш уживаними є експресивна лексика насичена розгорнутими метафорами.

Сфера застосування, призначення і ознаки стилю, яким він має відповідати, виробили в ньому певні мовні форми вираження. Насамперед до таких можна зарахувати суспільно-політичну лексику: як власне суспільно-політичну: *актуальність, громадянин, державність, державний, ідея, політика, політичний*, так і загальноживану, що часто вживається у суспільній сфері і набула такого контекстного значення: *змагання (систем), боротьба (сил), нарада (у верхах)*.

Усталилися специфічні для власне публіцистичного підстилю синтаксичні конструкції – це експресивний синтаксис з риторично-питальними реченнями, вставними конструкціями, звертаннями, фразеологізмами, багатозначною й експресивно-емоційною лексикою, неологізмами, властивими публіцистичним текстам як Є. Гуцала, так і П. Загребельного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемчук Г. Про сучасний стан української мови в Україні. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 5. С. 8–11.
2. Баранник Д. Х. Мовна структура публіцистичного стилю. *Українська мова і література в школі*. 1978. № 10. С. 27–34.
3. Белінський Ю. З мовою – важко, без мови – неможливо. *Україна молода*. 2003. № 34. С. 13.
4. Бойко Н. І. Типи лексичної експресивності в українській літературній мові. *Мовознавство*. 2002. № 2–3. С. 10–24.
5. Бублейник Л. В. Типологічні співвідношення в лексиці української та російської мов : навч. посібник. Київ : УЗМН, 1996. 84 с.
6. Бурячок А. А. Принципи моделювання семантичних полів лексики (на матеріалі східнослов'янських назв політичних відносин). *Мовознавство*. 1985. № 4. С. 41–48.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2003. 1440 с.
8. Вівчарик М. Бути українській мові – бути, отже, українській державі. *Віче*. 2002. № 6. С. 67–70.
9. Вороніна Л. «Не треба мене канонізувати» До 70-річного ювілею відомого письменника, лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка Євгена Гуцала. *Слово Просвіти*. 2007. 18–24 січня. С. 10–11.
10. Глазова О., Косян Т. Мову публіцистики на вищий щабель. *Мовознавство*. 1981. № 6. С. 3–10.
11. Глазова О., Косян Т. Про мову і стиль нових публікацій. Урок української. 2007. № 9–10. С. 33.
12. Гумбольдт В. Избранные труды по языковедению. Москва: Прогресс, 1984. 397 с.
13. Гуцало Є. Ментальність орди: статті. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 1996. 196 с.

14. Гуцало Є. Чому весь час до Бога знімається рука? *Слово і час*. 1995. № 8. С. 5.
15. Демська-Кульчинська О. Українська мова в європейському контексті. *Українська мова*. 2003. № 3–4. С. 140–149.
16. Дзюба І. Живе співвідношення між людиною і природою (14 січня Євгенові Гуцало виповнилося б 70 років). *Дивослово*. 2007. № 1. С. 60–62.
17. Дончик В. Проза українського серця. Урок української. 2002. № 4. С. 51–55.
18. Железняк Н. Лінгвосоціокультурний аспект вивчення українського характеру («пісенність»). *Дивослово*. 2001. № 4. С. 18–20.
19. Жилко Ф. Т. Про семантичні поля української мови. *Українська мова і література в школі*. 1971. № 12. С. 25–32.
20. Залізняк Г. Мовна політика України в соціологічному вимірі. *Урок української*. 2007. № 5. С. 18–20.
21. Зарецький О. Мовна ситуація в Україні. Стереотипи суспільної свідомості. *Українська мова*. 2006. № 3. С. 22–31.
22. Караванський С. Оказіоналізми, або слова-унікуми. *Українська мова та література*. 2001. № 16. С. 11.
23. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства. Київ: Либідь, 1991. 311 с.
24. Карпіловська Є. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону: чинники стабілізації інновацій. *Українська мова*. 2007. № 4. С. 3–15.
25. Кіс Т. Є. Формування метафоричної парадигми у процесі еволюції базової метафори. *Мовознавство*. 2000. № 4–5.
26. Клименко Н. Новотворення чи мавпування. *Урок української*. 2004. № 10. С. 23–25.
27. Коваль С. Запозичення: бідність мови чи убогість душі? *Українська мова та література*. 2001. Ч. 47. С. 5.
28. Колесникова І. Проблема норми в термінології. *Українська мова та література*. 2003. № 19. С. 3–7.

29. Колоїз Ж. Оказіональність / узуальність як концептуальна лінгвістична категорія. *Українська мова*. 2006. № 1. С. 71–82.
30. Кочерган М. П. Лексична сполучуваність і лексико-семантичне поле. *Мовознавство*. 1980. № 6. С. 26–35.
31. Мазурик Д. Лексичні інновації 90-х р. ХХ століття в системі української мови. *Українська філологія : зб. наук. праць*. Львів, 1999. Ч. 2. С. 156–163.
32. Маковей О. Ізидор Воробкевич. *Твори Ізидора Воробкевича*. Львів : Вид-во товариства «Просвіта», 1909. Т. 1 : Поезії. С. 8. (Руська письменність).
33. Масенко Л. «Євразійський простір : погляд з України». *Гуцало Є.П. Ментальність орди*. Київ, 2007. С. 5–7.
34. Мацько Л. З якою лексикою вступаємо в ХХІ століття? *Урок української*. 2000. № 8. С. 14–18.
35. Мацько Л. І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. *Стилістика української мови : підручник*. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
36. Мацько Л. Мова як засіб формування національної свідомості. *Педагогічна газета*. 2005. № 2. С. 2.
37. Мацько Л. Українська мова в кінці ХХ ст. (зміни в лексиці). *Дивослово*. 2000. № 4. С. 15–21.
38. Михайлова Н. Українська ментальність. Режим доступу : http://community.livejournal.com/ukr_nationalism/792546.html
39. Михайлин І. *Основи журналістики*. Київ, 2002. 284 с.
40. Нікітіна Ф. О. Виділення і визначення лексико-семантичного поля. *Мовознавство*. 1981. № 2. С. 11–15.
41. Олійник І. Мова поезій вісімдесятників. *Українська мова і література в школі*. 1993. № 2. С. 37–40.
42. Ортега-та Гассет Х. *Что такое философия?* Москва : Наука, 1991. 408 с.
43. Пилинський М. М. Розвиток стилів сучасної української літературної мови. *Стиль і час : хрестоматія*. Київ, 1983. С. 14.
44. Погрібний А. До розуміння письменницької публіцистики. *Слово і час*. 2007. № 4. С. 45–52.

45. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник. 3–те вид., перероб. і допов. Тернопіль : навчальна книга: Богдан, 2000. 248 с.
46. Пономарів О. Наша мовна ситуація – не безприкладна (позамовні чинники протидії української як державній). *Урок української*. 2005. № 9–10. С. 60–61.
47. Потебня А. А. Мысль и язык Киев : СИНТО 1993. 192 с.
48. Радевич-Винницький Я. Україна : від мови до нації. Дрогобич, 1997. С. 198–227.
49. Ралюк С. Експресивність публіцистичного слова. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, колегіях*. 2003. № 3. С. 211–215.
50. Романчук Ю. Передмова. *Твори Ізидора Воробкевича*. Львів : Вид-во товариства „Просвіта”, 1909. – Т. 1. – С. 3.
51. Рудакевич О. Ментальність і політична культура української нації. *Розбудова держави*. 1995. № 10. С. 26–30.
52. Рудаков О. М. Системний опис лексико-семантичної групи (ядро, периферія, середовище). *Мовознавство*. 1987. № 1. С. 23–27.
53. Русанівський В. М. Єдиний мовно-образний простір української ментальності. *Мовознавство*. 1993. № 10. С. 3–13.
54. Русанівський В. М. Мова і її суспільний процес. *Мова і процеси суспільного розвитку*. Київ, 1980. С. 5.
55. Рябчик М. Третьюрядна проблема першорядної ваги: українська мова як політичний чинник. *Сучасність*. 2002. № 6. С. 50–70.
56. Рядчук В. Мова в Україні: стан, функції, перспективи. *Дивослово*. 2002. № 2. С. 2–5.
57. Рядчук В. Українська мова на зорі 3-го тисячоліття. *Дивослово*. 2003. № 9. С. 2–9.
58. Ставицька Л. Естетика слова в українській поезії 10-30 років ХХ століття Київ: Правда Ярославичів, 2000. 156 с.
59. Стражний О. С. Український менталітет : Ілюзії. Міфи. Реальність. Київ: Книга, 2008. 368 с.

60. Сучасна українська літературна мова : підручник. А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. ; за ред. А. П. Грищенко. 3-тє вид., допов. Київ: Вища шк., 2002. 439 с.
61. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика. За ред. І. К. Білодїда. Київ, 1973. Т. 5. 245 с.
62. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубїчинського. Харків : ВД «ШКОЛА», 2006. 1008 с.
63. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія-вплив-манїпуляція. О. Л. Кудрявцева, Л. П. Дяченко, О. М. Дорофїєва та ін. *Мовознавство*. 2005. № 1. С. 58–66.
64. Тараненко О. О. Демократизація та / або лїбералїзація (норм літературної мови). *Урок української*. 2006. № 1–2. С. 24–28.
65. Тимошенко Ю. Феномен метафори: проблема давня й сьогочасна. *Слово і час*. 2001. № 5. С. 29–34.
66. Чабаненко В. А. Мовні контрасти і мовна експресія. *Мовознавство*. 1979. № 2. С. 44–49.
67. Шевченко А. Феномен Євгена Гуцала. З книжки «День сонячного затмення». *Дивослово*. 2003. № 3. С. 22.
68. Шевченко І. Г. Теорія лексико-семантичного поля у дослідженнях мовознавців. Режим доступу : <http://intkonf.org/shevchenko-ig-teoriya-leksiko-semantichnogo-polya-u-doslidzhennyah-movoznavtsiv/>.
69. Українська мова : енциклопедія. Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. Київ: Укр. енциклопедія. 2000. 752 с.
70. Франко І. Я. Передмова. *Данило Млака (Ізидор Воробкевич). Над Прутом* : збірник поезий. Львів : З друкарні Наукового Товариства імені Шевченка під зарядом К. Беднарського, 1901. С. 1.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІЛЮСТРАЦІЙ

1. Гуцало Є. Ментальність орди: статті. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 1996. 196 с.
2. Загребельний П. Український шлях: щорічна лекція в Києво-Могилянській академії. Київ, 2009. – 31 с.